

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ, ІСТОРІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ**

**ВПЛИВ МУЗИЧНИХ ВПОДОБАНЬ НА ЕМОЦІЙНИЙ СТАН
ЛЮДИНИ**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: здобувачка 4 курсу 07-431 групи

Спеціальність 053 Психологія

Освітньо-професійної програми

«Психологія»

Анна БАРАНОВА

Керівник: к. психол. н., доцентка

Наталія ТАВРОВЕЦЬКА

Рецензент: докторка психологічних наук,

професорка, завідувачка кафедри

загальної та практичної психології

Кам'янець-Подільського національного

університету імені Івана Огієнка

Ліана ОНУФРІЄВА

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. РОЛЬ МУЗИКИ В КУЛЬТУРІ: ВІД СЕМАНТИЧНОГО АНАЛІЗУ ДО ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ З ЕМОЦІЙНИМ СТАНОМ.....	6
1.1. Семантичний аналіз поняття «музика». Роль музики в культурі та суспільстві.....	6
1.1.1. Аудіофізіологія та її вплив на сприйняття музики через тони....	9
1.2. Природа музичних вподобань. Когнітивні функції музики.....	10
1.2.1. Взаємозв'язок музичних вподобань з особистістю людини.....	15
1.2.2. Музика та емоції. Музика як вираз емоційного вислову.....	18
РОЗДІЛ II. ЕМПЕРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ ЛЮДИНИ ПІД ВПЛИВОМ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ.....	22
2.1. Обґрунтування методів дослідження та особливостей вибірки....	22
2.2. Аналіз результатів емпіричного дослідження за обраною темою..	25
ВИСНОВКИ.....	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	41
ДОДАТОК А. Кодекс академічної доброчесності.....	43

ВСТУП

Актуальність. Сьогодні музика відіграє важливу роль у житті більшості людей, у їхній приватній та соціальній діяльності, можна погодитися з англійськими психологами Рентфрору та Гослінгом, які стверджували: «діяльність, яка споживає так багато часу та ресурсів і це ключовий компонент багатьох соціальних ситуацій, що заслуговує на увагу основних соціальних психологів і психологів особистості»[22]. Музика, яку люблять люди, може покращити їхнє самопочуття та задовольнити їхні потреби в повсякденному житті, що робить музичні вподобання настільки важливим предметом для досліджень. Питання про те, чому різні люди люблять різну музику і різною мірою, привернуло велику увагу дослідників, особливо в останні декілька десятиліть.

Музика всеосяжна в людських культурах як джерело емоційних і приємних вражень, рухаючи нас як фізично, так і емоційно, а навчання музиці формує як структуру мозку, так його функції. Обробка музики в мозку, а саме сприйняття мелодії, гармонії та ритму, традиційно вивчалася як слухове явище з використанням парадигм пасивного слухання. Однак, слухаючи музику, ми активно генеруємо прогнози щодо того, що ймовірно станеться далі. Цей активний аспект призвів до більш повного розуміння обробки музики за участю структур мозку, пов'язаних з діями, емоціями та навчанням. Але як саме музика змушує людину відчувати та переживати певні емоції? Які процеси активізує при прослуховуванні музикальних композицій?

Актуальність дослідження полягає в розумінні та визначенні ключового впливу, який музичні вподобання можуть мати на емоційний стан людини. З урахуванням високого значення музики в сучасному суспільстві та її поширеної доступності, важливо розкрити, як вибір музичних композицій може взаємодіяти з емоційною реакцією та психічним станом особистості. Серед вчених, які внесли свій вклад у розвиток теми впливу музичних

вподобань на емоційний стан людини за останні 5 років є Саманта Морлі, Кетрін Ретцлефф, Джонатан Хартіж, Лі Чан, Марія Мінчак тощо.

Мета дослідження: здійснити теоретичний та емпіричний аналіз впливу музичних вподобань на емоційний стан респондента.

Відповідно до мети дослідження нами були визначені наступні **завдання роботи:**

1. Висвітлити тему ролі музики в повсякденному житті людини;
2. Описати, яке відношення музикальні вподобання мають до когнітивних функцій індивіда;
3. Розкрити як вподобання у музиці визначають особистість людини;
4. Показати вплив музичних вподобань на емоційні реакції людини завдяки емпіричному дослідженню.

Об'єкт дослідження: емоційний стан людини.

Предмет дослідження: зміна емоційного стану людини під впливом певних музикальних уривків.

Основними методами дослідження є:

- **Теоретичні методи**, що використані, включають аналіз, узагальнення, порівняння та інтерпретацію наукових даних, що стосуються професійної ідентичності та психологічних параметрів, які її визначають.
- **Практичні методи**, що застосовуються в дослідженні розділяються на три розділи, що взаємодіють між собою та дають більш змістовну картину, а саме: визначення типу темпераменту за методикою Г. Айзенка; опитувальник на визначення музичних вподобань (Music Preference Questionnaire (MPQ-R)); музичні композиції із градацією шкали позитивного та негативного впливу (The Positive and Negative Affect Schedule, PANAS).

Практичне значення роботи. Зростання інтересу до психотерапії через музику, розвиток музичного дизайну в різних сферах життя та загальний інтерес до питань емоційного благополуччя роблять цю тему особливо

актуальною. Розкриття взаємозв'язку між музикою та емоціями може сприяти не лише науковому розвитку, але й має практичне значення для створення ефективних стратегій для поліпшення емоційного стану, психічного здоров'я та якості життя населення.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження обговорювалися на засіданні кафедри психології від 31.05.2024 року протокол № 16.

Структура роботи. Складається зі вступу, двох розділів, перший висвітлює теоретичну сторону питання, другий висвітлює практичні результати, висновків, списку використаних джерел з 28 найменувань та одного додатку. Основний обсяг роботи складає 38 сторінок.

РОЗДІЛ I

РОЛЬ МУЗИКИ В КУЛЬТУРІ: ВІД СЕМАНТИЧНОГО АНАЛІЗУ ДО ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ З ЕМОЦІЙНИМ СТАНОМ

1.1. Семантичний аналіз поняття «музика». Роль музики в культурі та суспільстві.

Музика, маючи свої особливості, нерідко сприймається як щось більше, ніж просто звукова хвиля. Можна вживати термін "магічні властивості музики", щоб виразити той вражаючий та таємничий вплив, який вона може справляти на емоції, свідомість та психічний стан людини. Вона відіграє різноманітні ролі у культурі та суспільстві: вона може служити засобом вираження емоцій, сприяти розвагам, мати терапевтичний ефект, а також бути складовою частиною релігійних, традиційних та ритуальних обрядів. Музика може виступати як засіб комунікації, передаючи історії та цінності.

Письменник Віктор Гюго писав, що «музика виражає те, що неможливо передати словами, і те, про що неможливо промовчати». Генрі Водсворт Лонгфелло описав її як «універсальну мову людства»[4]. «Музика має цілющу силу. Вона здатна виводити людей із себе на кілька годин» - наполягав Елтон Джон, «Музика — це ваш власний досвід, ваші власні думки, ваша мудрість. Якщо ви не живете нею, вона не вийде з вашого рогу. Вони вчать вас, що для музики є межа. Але, чоловіче, межі немає до мистецтва» - не стримувався Чарлі Паркер. Леонард Коен передає це як: «Музика — це емоційне життя більшості людей»[2].

Якщо відкрити Оксфордський англійський словник, можна побачити визначення слова «музика» як «Мистецтво чи наука поєднання вокальних чи інструментальних звуків для створення краси форми, гармонії, мелодії, ритму, виразного змісту тощо»[28]. Філософ Артур Шопенгауер вважав музику вираженням волі, нескінченним прагненням до існування, яке ніколи не може бути повністю виконано і тому спричиняє людські страждання, Фрідріх Ніцше розглядав музику як вираження діонісійського характеру та волі до життя та влади, а Аристотель описував, що тільки

музика має силу формувати характер, з її допомогою можна навчити себе розвивати правильні почуття[18].

У п'ятнадцятому виданні Британської енциклопедії стверджується, що «хоча немає звуків, які можна було б описати як немюзичні за своєю суттю, музиканти в кожній культурі, як правило, обмежували діапазон звуків, які вони допускали»[11]. Людський організуючий елемент часто вважається неявним у музиці (звуки, створювані нелюдськими агентами, такими як водоспади чи птахи, часто описуються як «музичні», але, можливо, рідше як «музика»). Композитор Р. Мюррей стверджує, що звук класичної музики «має розпади; він зернистий; він має напади; він коливається, розбухаючий домішками — і все це створює музичність, яка стоїть перед будь-якою «культурною» музикальністю»[23].

Леві Р. Браянт визначає музику не як мову, а як метод вирішення проблем, що базується на позначках, який можна порівняти з точною наукою, як математика. В одночас Вебстер у словнику Merriam-Webster визначає музику як «наука або мистецтво впорядкування тонів або звуків послідовно, у поєднанні та в часових зв'язках для створення композиції, що має єдність і безперервність» [13].

Німецький автор емпіричної соціології масової комунікації Альфонс Зільберман пропонує: «Ми можемо сказати, що музика є головним чином соціальним явищем: соціальним, тому що це людський продукт, і тому, що це форма спілкування між композитором, інтерпретатором і слухачем. Якщо можна сказати, що музика впливає на людину в її суспільному житті, то це саме відношення робить її соціальним явищем, і це багато в чому особливо помітно в наш час. По-перше, через її місію: музика більше не обмежується вузьким колом культивованих слухачів, а відмовилася від інтимності та замкнутості, щоб стати популярним. По-друге, в результаті її конституції: сутність музики ставала все більш і більш соціальною. Хоча колись музика була прерогативою індивіда, тепер вона належить масам" [21].

Етномузикологія — це багатодисциплінарне дослідження музики в її культурному контексті, яке вивчає соціальні, когнітивні, біологічні, порівняльні та інші виміри, пов'язані не зі звуком. Етномузикологи вивчають музику як відображення культури та досліджують акт музикування за допомогою різноманітних імерсивних, спостережливих та аналітичних підходів, взятих з інших дисциплін, таких як антропологія, щоб зрозуміти музику культури. Ця дисципліна виникла з порівняльного музикознавства, спочатку зосереджуючись на незахідній музиці, але згодом розширилась, щоб охопити вивчення будь-яких різних видів музики світу[27].

За Оксфордським англійським словником етномузикологія має визначення як галузь музикознавства, яка займається музикою культур або субкультур, наприклад, розглядається як аспект соціокультурної поведінки, хоча музикознавство визначається як галузь знань, яка розглядає музику як предмет вивчення, а не як навичку чи виконавське мистецтво[28].

Музика — це повсюдне соціальне явище. Він знаходиться в центрі багатьох соціальних заходів, таких як концерти, де люди збираються слухати музику та говорити про неї. Навіть у світських зборах, де музика не є основною увагою, вона є важливим компонентом - уявіть, наприклад, вечірку чи весілля без музики. Музика також може задовольнити ряд потреб поза соціальним контекстом. Подібно до того, як люди формують своє соціальне та фізичне оточення, щоб зміцнити свої схильності та самопогляди, обрана ними музика може виконувати подібну функцію[22].

Повсякденне життя кожного пронизане музикою, до того моменту, коли майже важко уявити життя без неї. Згідно з дослідженнями, люди слухають музику в різних контекстах, зокрема під час навчання, тренування, бігу, водіння, прокидання та сну тощо. Музика є універсальним соціальним явищем, яке має значний вплив на суспільство, оскільки це інструмент, за допомогою якого ми формуємо наше оточення. Через психологічний вплив музики, включаючи емоційне вираження, естетичне задоволення, розваги, спілкування, реакцію тіла на музику та символічне представлення, люди

використовують музику як символ і ярлик для своїх власних цінностей, ставлень і самосприйняття[12]. Музика, яку ми вибираємо для прослуховування протягом дня, малює картину нашого музичного смаку, показуючи, наскільки нам подобається певний жанр. Численні дослідження музичних уподобань продемонстрували цінність розуміння музичних уподобань людей і причин, що стоять за ними, оскільки це допомагає виявити характеристики, які визначають їхню приналежність до певних соціальних груп. Люди формують приховані теорії щодо музичних уподобань у повсякденній взаємодії, які допомагають у формуванні суджень і вражень про людей, з якими вони зустрічаються. У цьому сенсі музика безпосередньо впливає на людську поведінку та функціонування суспільства в цілому, впливаючи на здатність людей адаптуватися до конкретних обставин.

Оскільки музика є основним компонентом соціальної структури та засобом, за допомогою якого люди формують і виражають свою ідентичність, дуже важливо спостерігати за музикою в сучасному суспільстві, щоб повністю її зрозуміти. Музика служить символом об'єднання людей і об'єднання їхніх спільних цінностей. Це важливий аспект суспільства, оскільки він допомагає деяким групам людей визначити, ким вони є і як вони ставляться до зовнішнього світу. Існують дві різні музичні культури, представлені популярною та художньою музикою. Крім того, популярна музика та ідея субкультури пов'язані. Оскільки певний тип популярної музики може бути обраний як один із компонентів у наборі основних цінностей, з якими субкультурна група ідентифікує себе, музика відіграє фундаментальну роль у встановленні ідентичності деяких субкультурних груп. Розвитку популярної культури та мистецтва, безсумнівно, сприяла популярна музика, яка знайшла широке поширення завдяки новим медіа. Проте прослуховування музики в результаті не набуло додаткового значення[9]. З часом масова культура створюється за допомогою засобів масової інформації та все більш різноманітної індустрії розваг. У

результаті музика втрачає свій ідеологічний контекст і значення і стає лише ще одним у ряду товарних продуктів, що виробляються індустрією розваг, які мають на меті уніфікувати та стерти відмінності між різними музичними жанрами.

1.1.1. Аудіофізіологія та її вплив на сприйняття музики через тони

Аудіофізіологія вивчає, як фізичні властивості звуку впливають на сприйняття людиною. Це дослідження включає аналіз акустичних характеристик звуку, функціонування слухової системи та психофізіологічні аспекти сприйняття звуку, такі як сприйняття тональності, гучності, частоти та інших акустичних параметрів.

Складники звуку, такі як тони, гармоніки та інші акустичні характеристики, мають великий вплив на сприйняття музики людиною. Наприклад, тон може визначати висоту звуку і відтворювати музичні ноти. Гармоніки додають багатства та текстуру звуку, впливаючи на його теплоту та характер. Інші акустичні складники, такі як атака, децибели, затухання, також впливають на сприйняття звуку і відчуття його характеру та емоційної сили.

Структурні ознаки або конструктивні особливості поділяються на дві частини: сегментарні та надсегментарні. Сегментні ознаки — це окремі звуки або тони, з яких складається музика; це включає такі акустичні структури, як тривалість, амплітуда та висота звуку. Супрасегментні особливості — це основні структури твору, такі як мелодія, темп і ритм[3].

Тон може бути корисним для початку, щоб зрозуміти, як музика сприймається та представлена в слуховій системі. Діана Деутч стверджує, що відчуття, створювані одним тоном, зазвичай поділяють на три категорії: гучність, висота та тембр. Найбільш очевидним фізичним корелятом гучності є інтенсивність звуку (або звуковий тиск), виміряна на барабанній перетинці. Однак багато інших факторів також впливають на гучність звуку, включаючи його спектральний вміст, тривалість і контекст, у якому він представлений. Слухова система людини має величезний динамічний діапазон, причому звук

найнижчої інтенсивності, який можна почути, приблизно в 1 000 000 000 000 разів менший, ніж найгучніший звук, який не викликає негайного пошкодження слуху. Висота звуку є, мабуть, найважливішим виміром для передачі музики. Послідовність висот утворює мелодію, а одночасні комбінації висот утворюють гармонію – дві основи західної музики. Існує величезна кількість літератури, присвяченої дослідженню висоти тону як з перцептивної, так і з нейронної точок зору. Найбільш чітким фізичним корелятом висоти є періодичність або частота повторення звуку, хоча інші параметри, такі як інтенсивність звуку, можуть мати невеликий вплив. Для молодих людей із нормальним слухом чутні чисті тони з частотою приблизно від 20 Гц до 20 кГц. Однак лише звуки з частотою повторення приблизно від 30 Гц до 5 кГц викликають відчуття висоти, яке можна назвати музичним і є достатньо сильним, щоб передати мелодію[8].

У своїй книзі «Фізика та психофізика музики» Джуан Д. Роедерер робить певні висновки, що прослуховування звуку із постійною частотою, інтенсивністю та спектром є неприємним та дратівливим для людського сприйняття. Крім того, наша свідомість з часом перестане це помічати. Ми можемо не помітити його присутність, доки цей звук не припиниться. Тони, з яких складається музика, мають фізичні властивості, які з часом змінюються певним чином. Сприйнятий звук є лише «музичним» у справжньому сенсі через цю часову залежність. Часове розташування різних тонів або тональних суперпозицій називається музичним повідомленням. Музичне повідомлення можна вважати «значущим» (раніше називали «тональним гештальтом»), якщо воно передає певну інформацію таким чином, що спонукає до розумової реакції, що виходить за межі простого усвідомлення, тим самим ініціюючи послідовність аналітичних ідей.

1.2. Природа музичних вподобань. Когнітивні функції музики

Протягом останніх десятиліть дослідження в галузі музикознавства, психології та нейронаук виявили багато уявлень про параметри, які можуть

бути залучені до розвитку музичних уподобань. Деякі з цих параметрів є внутрішніми для музики (наприклад, темп, режим або складність), тоді як інші є зовнішніми для музики. Зовнішні музичні параметри можна розділити на фіксовані змінні (наприклад, вік, стать, особистість або освіта слухача) і ті, що змінюються в різних видах музики (наприклад, функції, які музика може виконувати для нас). Для теорії розвитку музичних вподобань зовнішні музичні параметри є особливо важливими, оскільки вони можуть пояснити, чому різні люди люблять різну музику, а також можуть дати підказку про те, чому ми взагалі слухаємо музику.

Психологія музичних уподобань — це вивчення психологічних факторів, що стоять за різними музичними уподобаннями людей. Люди щодня чують музику в багатьох частинах світу, вона впливає на людей різними способами: від регуляції емоцій до когнітивного розвитку, а також забезпечує засіб для самовираження. Доведено, що музичне навчання покращує інтелектуальний розвиток і здібності, хоча не було виявлено зв'язку щодо того, як воно впливає на регуляцію емоцій[25].

Було проведено численні дослідження, щоб показати, що індивідуальні особливості можуть впливати на музичні уподобання, здебільшого використовуючи особистість, хоча нещодавній мета-аналіз показав, що особистість сама по собі пояснює незначні відмінності в музичних уподобаннях[24].

Доведено, що певні ситуації впливають на індивідуальні вподобання певних видів музики. Учасники дослідження 1996 року надали інформацію про те, яку музику вони б віддали перевагу слухати в певних ситуаціях, і вказали, що ситуація значною мірою визначає їхні музичні уподобання. Наприклад, меланхолійні ситуації вимагали сумної та похмурої музики, тоді як ситуація збудження вимагала гучної, сильної ритмічної, підбадьорливої музики[16]. Жінки частіше, ніж чоловіки, реагують на музику більш емоційно. Крім того, жінки більше віддають перевагу популярній музиці, ніж чоловіки. У дослідженні особистості та статі щодо вподобань

перебільшеного басу в музиці дослідники виявили, що чоловіки віддають перевагу бас-музиці більше, ніж жінки. Ця перевага бас-музиці також пов'язана з асоціальними та межовими особистостями[14].

Дослідження підтверджують, що культурні фактори грають важливу роль у формуванні музичних уподобань і сприйняття музики. Насамперед, учасники дослідження з різних культур (Болівія та Сполучені Штати) демонструють відмінності у виборі музичних жанрів та емоційному реагуванні на них. Учасники зі Сполучених Штатів, зокрема підготовлені музиканти, виявили найбільшу перевагу співзвуччя в музиці[15]. Дослідження також вказує на те, що уподобання до співзвуччя в музиці розвиваються через культурний вплив, і вони не є вродженими. Особливий інтерес викликають результати групи учасників із Санта-Марії, Цімане, які насолоджувалися як консонансними, так і дисонансними акордами, свідчачи про те, що уподобання до гармоній чи акордів формуються під впливом культури[26].

Позитивний вплив культурно типової музики на взаємозв'язок між людьми та відчуття групового зв'язку також підкреслює важливість культурного контексту при сприйнятті музики. Прослуховування знайомої музики може сприяти встановленню більшої передбачуваності рухів та синхронності між людьми, змінюючи емоційний і соціальний вимір музичного досвіду. Культура також має вплив на здатність запам'ятовування музики. Результати дослідження міжкультурної музичної пам'яті підтверджують, що пам'ять краще пригадує культурно визнану музику порівняно з незнайомою[15].

Вік є вагомим фактором у визначенні музичних переваг. Також є докази того, що уподобання та погляди на музику можуть змінюватися з віком. У канадському дослідженні щодо того, як музичні уподобання підлітків пов'язані з особистістю, дослідники виявили, що підлітки, які віддають перевагу важкій музиці, продемонстрували низьку самооцінку, вищий рівень дискомфорту в сім'ї та, як правило, відчували себе

відкинутими іншими[14]. Підлітки, які віддавали перевагу легкій музиці, були стурбовані тим, щоб робити належні речі, і їм було важко збалансувати незалежність із залежністю. Підлітки, які мали еkleктичні музичні уподобання, мали менше труднощів у підлітковому віці, і вони гнучко використовували музику відповідно до настрою та конкретних потреб у той час[5].

І знайомство, і складність цікаво впливають на музичні уподобання. Як видно в інших типах мистецьких медіа, перевернуте співвідношення U є очевидним, коли співвідноситься суб'єктивна складність із музичними уривками, що подобаються. Люди певною мірою люблять складність, але потім починають не любити музику, коли складність стає надто високою. Крім того, існує чіткий позитивний монотонний зв'язок між знайомством і симпатією до музики[16].

На музичні уподобання також може впливати те, як людина хоче, щоб її сприймали, особливо це стосується чоловіків. Музичні вподобання можуть бути використані для самонаправлених претензій на ідентичність. Люди можуть обирати стилі музики, які зміцнюють їхні погляди на себе. Наприклад, люди з консервативним поглядом на себе віддають перевагу звичайним стилям музики, тоді як особи з атлетичним поглядом надають перевагу енергійній музиці. Люди несвідомо підштовхують сприйняття до свого середовища, музика робить це очевидним. У дослідженні 1953 року Кеттелл і Андерсон почали процес визначення музичних переваг через несвідомі риси. Хоча їхні висновки були непереконливими, вони створили дослідницьку основу для пізніших випадків. Музика — це спосіб зовнішнього вираження внутрішніх характеристик, подібний до дієти та статури. Завдяки дослідженню семи сфер Rentfrow і Gosling виявили, що для багатьох музика займає досить високі позиції в рейтингу.

Дослідження зв'язку між прослуховуванням музики та інтелектуальними навичками проводяться з 1950-х років, переважно зосереджуючись на фоновій музиці (Hall, 1952). Такі дослідження

продемонстрували покращену продуктивність за низкою вимірювань, але вони не вказали чітко на природу цього покращення та не надали переконливих доказів покращення когнітивної діяльності.

Щоб вивчити основні процеси, подальші дослідження досліджували, як вплив різних типів музики на учасників вплинуло на їх виконання когнітивних завдань, запроваджуючи активні контрольні групи, які слухали порівняльні жанри музики або розмовний текст, а не сиділи мовчки. [7]

Виділимо тезесно, що показало дослідження Шелленберга та Халлама стосовно цієї теми:

- *Вплив різних типів музики на когнітивні завдання:*

Дослідження, де учасники слухали різні жанри музики під час виконання когнітивних завдань, показали ефект Шуберта, пов'язаний із покращенням результатів тестування. Це вказує на те, що вибір музичного жанру може впливати на когнітивні функції та досягнення.

- *Взаємодія настрою та когнітивних завдань:*

Деякі дослідження також досліджували взаємодію між настроєм, збудженням та виконанням когнітивних завдань. Зміни в настрої та збудженні показали відмінності в результаті тестів IQ, при цьому покращення спостерігалось, коли змінювався як настрій, так і збудження.

- *Культурна мінливість та творчість:*

Залучення дітей різних культур додало важливий аспект до досліджень. Учасники, які слухали чи співали відому їм музику, продемонстрували більш креативні малюнки. Це вказує на те, що культурний контекст може впливати на сприйняття та реакцію на музику.

- *Позитивний та негативний вплив фонові музики:*

Мета-аналіз Кемпфе та колег (2011) показав загальний ефект фонові музики як нульовий. Проте, подальше дослідження вказує на те, що фонові музика може мати різні впливи в залежності від конкретного контексту, такого як спортивні досягнення чи когнітивні здібності.

Зв'язок між різноманітністю музики та зміною настрою чи рівнем збудження далі досліджували Боттіролі та його колеги (2014). Вони вимірювали, як різні типи музики впливають на продуктивність у когнітивних завданнях, використовуючи контрастні умови: немає музики; білий шум; музика з позитивними емоціями та високим рівнем збудження (Моцарт); і музика з негативним настроєм і нижчим збудженням (Малер). Було очевидно, що коли учасники виконували завдання на швидкість обробки, їх продуктивність покращилася під час прослуховування Моцарта. Однак, коли учасники стикалися із завданнями на вільне пригадування та фонематичну плавність, саме музика Малера була найвигіднішою умовою. Обидва ці типи музики мали перевагу над білим шумом або тишею в обох типах завдань. Ці висновки не підтверджують раніше сформульовану ідею про те, що підвищене збудження покращує продуктивність, але припускають, що вплив музики не є однорідним і залежить від типу завдання[7].

Зв'язок між когнітивними здібностями та музичними уподобаннями узгоджується з ідеєю, що люди віддають перевагу музиці, яка забезпечує оптимальний рівень стимуляції. Берлайн (1971, 1974) висунув гіпотезу про те, що люди віддають перевагу естетичним стимулам, які викликають помірну кількість стимуляції, а не об'єктам, які викликають занадто багато або занадто мало стимуляції. Попередні дослідження естетичних уподобань у літературі та образотворчому мистецтві підтвердили цю думку, і це свідчить про те, що індивідуальні відмінності в когнітивній складності пом'якшують уподобання щодо певних естетичних стимулів. У той час як когнітивно складні індивіди, як правило, віддають перевагу складним естетичним стимулам, менш когнітивно складні індивіди віддають перевагу простим естетичним стимулам. Співвідношення між інтелектом і перевагою складній музиці підтверджує цю попередню роботу і припускає, що оптимальний рівень стимуляції для високоінтелектуальних людей створюється складною музикою, тоді як оптимальний рівень стимуляції для менш інтелектуальних людей створюється порівняно простішою музикою.

Якщо музичні уподобання частково визначаються особистістю, самопоглядом і когнітивними здібностями, то знання того, яку музику подобається людині, може слугувати підказкою щодо її особистості, самопоглядів і когнітивних здібностей.

1.2.1. Взаємозв'язок музичних вподобань з особистістю людини

У своїй статті *The Relationship between Personality and Music Preference* або Зв'язок між особистістю та музичними уподобаннями Роберт К. Халл описує музику, як інструмент, що здатен використовуватися в багатьох сферах системи охорони здоров'я, таких як оцінка, лікування, реабілітація та подальший догляд. Музика також застосовується як інструмент в медичних дослідженнях для оцінки її впливу на фізіологію людини. Халл надоть приклад дослідження, зокрема, було виявлено, що використання музики як психологічного інструменту може бути корисним для дослідження особистості. Дослідження показали можливий зв'язок між певними рисами особистості та поведінкою та певними музичними жанрами, такими як рок, джаз і ритм-енд-блюз. У цьому дослідженні було висунуте таке питання: «Чи є суттєва різниця в ступені приємності та відкритості групи, пов'язаної з типом музики, яку хтось слухає?». У цьому дослідженні було висунуто гіпотезу про те, що:

1. Порівняно зі слухачами альтернативної, кантрі- та вестерн-музики, хіп-хопу/репу чи рок-музики, прихильники джазу, ритм- і блюзу отримали вищі бали за переглянутою оцінкою особистості NEO (NEOPI-R) за приємність і відкритість. Очікувалося, що показники відкритості та приємності будуть позитивно корелювати з показниками людей, які віддають перевагу джазу/ритм-енд-блюзу.

2. Незалежно від того, чи люблять вони альтернативну музику, кантрі та вестерн, хіп-хоп/реп, джаз, ритм-енд-блюз або рок, люди, які слухають різні жанри, отримують вищі результати на NEO-PI-R з точки зору приємності та відкритості, ніж люди, які слухають лише один жанр.

Передбачалося, що ступінь приємності та відкритості серед людей, які слухають різні музичні жанри, буде позитивно корелювати.

Було виявлено, що не було помітного зв'язку між показниками приємності та слухачами музики будь-якого жанру. Крім того, було виявлено, що порівняно з групами, які віддають перевагу джазу, ритму та блюзу, ті, хто віддає перевагу класичній музиці та техно, мали сильнішу позитивну кореляцію зі шкалою відкритості. Крім того, спостерігалася негативна кореляція між групою, яка віддала перевагу музиці хіп-хоп/реп, і приємністю, а також була виявлена негативна кореляція між групою, яка віддала перевагу музиці кантрі, і шкалою відкритості. Було також виявлено, що чим більшої кількості музичних стилів групи надають перевагу, тим відкритішими вони до досвіду.

Фундером, Ходаном, Пеннебакером та іншими вченими було висунуто ряд критичних зауважень щодо відсутності уваги до поведінки в реальному світі в межах суспільства та особистості психології. Наприклад, Фандер зазначив, що, незважаючи на наявність великої кількості інформації щодо структури особистості, «каталог основних фактів, що стосуються зв'язків між особистістю та поведінкою, залишається рідким». За словами Фандера, один із способів вирішення цієї проблеми дослідниками — розширити дослідження структурних компонентів особистості, включивши в них поведінку, яка має місце в повсякденному житті. Треті критикують цю галузь за те, що вона зосереджується на вузькій підмножині соціальних явищ і ігнорує багато основних, поширених соціальних видів діяльності. Розін (2001) висловив думку: «Психологи повинні вчитися стежити за великими соціальними явищами і розміщувати те, що вони вивчають, у потоці суспільного життя». Зростає занепокоєння тим, що широта тем, які вивчають багато психологів-дослідників, є надто вузькою та виключає багато важливих аспектів повсякденному житті, які варті наукової уваги. Музика одна така грань. Музика — це повсюдне соціальне явище. Він знаходиться в центрі багатьох соціальних заходів, таких як концерти, де люди збираються, щоб

послухати музику та поговорити про неї. Навіть у світських зборах, де музика не є основною увагою, вона є важливою складовою — уявіть, наприклад, вечірку чи весілля без музики. Музика також може задовольнити низку потреб, окрім соціальних контекст. Подібно до того, як люди формують своє соціальне та фізичне середовище, щоб зміцнити свої схильності та самопогляди, музика вони вибирають, можуть виконувати подібну функцію. Наприклад, фізична особа високий рівень відкритості до нового досвіду може надавати перевагу стилям музики які зміцнюють його чи її погляд на артистизм і витонченість. Крім того, люди можуть шукати певні стилі музики регулюють свій емоційний стан; наприклад, люди з депресією можуть обирати стилі музики, які підтримують їхній меланхолійний настрій. Незважаючи на те, що численні психологічні та соціальні процеси, що впливають на музичні уподобання людей, безсумнівно, складні, це розумно припустити, що вивчення зв'язків між основними рисами особистості та музичними уподобаннями може пролити світло на те, чому люди слухають музику[22].

Кілька досліджень, які вивчали музичні уподобання, свідчать про певний зв'язок із особистістю (Arnett, 1992; Cattell & Anderson, 1953b; Cattell & Saunders, 1954), фізіологічним збудженням, (Gowensmith & Bloom, 1997; McNamara & Ballard, 1999) та соціальної ідентичності (Crozier, 1998; North & Hargreaves, 1999).

Кеттелл вважав, що музичні уподобання відкривають вікно в несвідоме, більшість дослідників розглядають музичні уподобання як прояв більш явних рис особистості. Наприклад, пошук відчуття позитивно пов'язаний із уподобаннями до року, хеві-металу та панку та негативно пов'язаний із уподобаннями до звукових доріжок та релігійної музики (Little & Zuckerman, 1986). Крім того, було показано, що екстраверсія та психотизм передбачають уподобання до музики з перебільшеними басами, такої як реп та танцювальна музика.

Інший напрямок дослідження, що виявляє зв'язки між музичними уподобаннями та особистістю, зосереджено на фізіологічних корелятах музичних уподобань. Наприклад, шанувальники хеві-металу, як правило, відчують більше збудження у стані спокою, ніж шанувальники кантрі-музики. Крім того, було показано, що прослуховування хеві-метал підвищує рівень збудження шанувальників хеві-металу, ніж шанувальників кантрі. Подібним чином перевага сильно збудливій музиці (наприклад, важкий метал, рок, альтернатива, реп і танці) позитивно пов'язана зі збудженням у стані спокою, пошуком відчуттів і антисоціальною особистістю (Mc-Namara & Ballard, 1999).

Норт і Харгрівз (1999) виявили, що люди використовують музику як «знак» для передачі своїх цінностей, ставлень і поглядів на себе. Зокрема, вони досліджували характеристики прототипу шанувальника репу та поп-музики. Музичні уподобання учасників були частково пов'язані зі ступенем, до якого їхні погляди на себе корелювали з характеристиками прототипу шанувальника музики. Цей зв'язок, однак, пом'якшувався самооцінкою учасників, так що люди з вищою самооцінкою сприймали більшу схожість між собою та прототипом, ніж люди з низькою самооцінкою. Подібні результати в різних популяціях, вікових групах і культурах додатково підтверджують уявлення про те, що самопогляд і самооцінка людей впливають на музичні уподобання [17].

1.2.2. Музика та емоції. Музика як вираз емоційного вислову

Природною відправною точкою є визначення поняття емоції, наголошував Девідсон. Емоції належать до сфери афекту. Виходячи з консенсусу, що виникає в афективних науках, афект розглядається як загальний термін, який включає різні афективні явища, такі як уподобання, емоції та настрої. Афект означає той факт, що ці явища є валентними – події оцінюються індивідом як позитивні чи негативні. Оксфордський посібник загального видання психології музики опубліковує главу, що має назву

Emotional responses to music або Емоційні відгуки на музику Патріка Н. Джусліна, який запевняє, що існують певні характеристики емоціям, з яким погоджуються дослідники, а саме мається на увазі їхня тривалість (від хвилин до кількох годин) та інтенсивність, що включає певні субкомпоненти:

- Когнітивна оцінка (наприклад, ви оцінюєте ситуацію як «небезпечну»)
- Суб'єктивне відчуття (наприклад, ви відчуваєте «страх»)
- Фізіологічна реакція (наприклад, ваше серце починає битися швидше)
- Схильність до дії (наприклад, ви втікаєте)
- Регулювання (наприклад, ви намагаєтесь заспокоїтися)

Автор припускає, що кожен з цих шести компонентів можна використовувати для вимірювання емоцій. Багато дослідників припускають, що люди завжди знаходяться в якомусь афективному стані. Коли стани інтенсивні та включають помітні подразники, ми зазвичай називаємо їх «емоціями», тоді як коли ті самі стани менш інтенсивні та їх причини не відразу очевидні, ми зазвичай називаємо їх «настроями». Стани були концептуалізовані як окремі категорії, так і як виміри, такі як валентність і збудження[19].

Той факт, що музика може викликати сильні емоції, є загадкою, яка захоплювала вчених ще з часів Стародавньої Греції (Budd, 1985). Запитання про музику та емоції лежать в основі того, чому ми слухаємо музику, як вона впливає на нас і як ми впливаємо на неї, можна додати. Але емоції в музиці, здається, пов'язані з парадоксом: з одного боку, ми маємо «музику», абстрактну форму мистецтва, яка здається далекою від наших проблем у повсякденному житті та зазвичай розглядається як нешкідливе дозвілля (Пінкер. 1997). З іншого боку, у нас є «емоції», розроблені механізми, які виконували важливі функції у виживанні людини протягом еволюції. Емоції додають особистої значущості подвійним процесам сприйняття та пізнання, наприклад, зв'язуючи музику з нашим життєвим досвідом[8]

Двома найвпливовішими філософами естетики музики є Стівен Девіс і Джеролд Левінсон. Девіс називає свій погляд на виразність емоцій у музиці «емоціоналізмом видимості», який стверджує, що музика виражає емоцію, не відчуючи її. Об'єкти можуть передавати емоції, оскільки їхні структури можуть містити певні характеристики, які нагадують емоційне вираження. Він каже: «Подібність, яка має найбільше значення для виразності музики це між динамічною структурою музики, що розгортається в часі, та конфігураціями людської поведінки, пов'язаної з вираженням емоцій». Спостерігач може помітити емоції від пози, ходи, жестів, позиції та поведінки слухача[10].

Асоціації між музичними особливостями та емоціями різняться між людьми. Емоційність зовнішнього вигляду стверджує, що асоціації сприйняття багатьох слухачів становлять виразність музики. Які музичні риси частіше асоціюються з якими емоціями є частиною музичної психології. Дейвіс каже, що експресивність є об'єктивною властивістю музики, а не суб'єктивною в сенсі проектування в музику слухачем. Виразність музики, безумовно, залежить від реакції, тобто вона реалізується на думку слухача. Досвідчені слухачі дуже подібним чином приписують емоційну виразність певному музичному твору, тим самим вказуючи, згідно з Дейвісом, що виразність музики є певною мірою об'єктивною, тому що якби музиці бракувало виразності, то ніякої експресії не можна було б спроектувати в неї як реакцію на музику[10].

Емоції впливають на те, як ми сприймаємо музику. Наш настрій у певний момент може впливати на те, як ми сприймаємо ту чи іншу композицію. Наприклад, коли ми в гарному настрої, можливо, ми більше насолоджуємося веселими та енергійними мелодіями, але коли ми в печалі чи роздратовані, можливо, ми шукаємо спокійнішу або меланхолійну музику, яка відображає наш стан. Музика допомагає переживати та вивільняти, певні емоції, наприклад, коли нам сумно, сумна музика може слугувати тим самим другом, який повністю розуміє нас, розуміє через що саме ми проходимо

зараз та які слова ми хотіли б чути у якості підтримки. Ідентифікація з іншими людьми, які пережили подібні речі, як і ми, може змусити вас відчувати себе більш зрозумілим, пов'язаним і невимушеним з обставинами. Так само прослуховування музики, яка відображає наш поточний емоційний стан, може сприяти почуттю спільності та причетності. Анастасія Зуєва у своїй статті про парадокс смутку[1], наголошує, що саме цей парадокс бере початок ще у Давній Греції. Саме Арістотель розмірковував над тим, чому перегляд трагічних п'єс приносив людям задоволення. Він дійшов висновку, що подібне дозвілля дає змогу глядачам відчувати негативні емоції і, таким чином, вивільнити ці відчуття через катарсис. Якщо накласти теорію Арістотеля на прослуховування сумної музики, то цей процес допомагає людям знайти вихід негативним емоціям.

Музика також може слугувати виразом емоційного вислову для композиторів та виконавців. Багато музикантів використовують музику як спосіб висловити свої почуття, думки та переживання. Таким чином, музика стає засобом комунікації, який дозволяє їм виразити те, що їм важко висловити словами.

У своїй книзі *Beyond Music Theory* (за межами теорії музики) Педро Муріно Алмеїда висвітлює цікаву концепцію, що має назву *the theory ebb and flow* або принцип «приливи і відливи», яка аргументує питання, як ми виражаємо емоції за допомогою музики. «У музичній композиції є кілька елементів, якими можна маніпулювати, щоб передати намір або намагатися передати емоційний стан, почуття чи ідею» - писав Алмеїда – «Як композитор, маніпулюючи такими музичними елементами, як структура, темп, мелодичний контур, гармонія чи гучність, ви можете спрямувати або ввести в оману слухача в певному напрямку музичної композиції, встановлюючи очікування, які винагороджуються, порушуються чи призупинено. Ці коливання напруги в структурі, ритмі, гармонії чи мелодії певної музики впливають на сприйняття емоцій через музику – теорія припливів і відпливів»[20].

Поняття «припливи та відпливи» в музиці стосується динамічних змін інтенсивності, енергії та напруги в музичній композиції. Його часто описують як природний підйом і спад музичних елементів, таких як гучність, темп і складність. Подібно до припливів і відпливів у природі, музика також має моменти розширення та звуження. Ці коливання можуть створити у слухача відчуття руху, прогресу та емоційного залучення. Припливів і відпливів можна досягти за допомогою різних музичних технік, включаючи зміни в динаміці, зміни інструментів, зміни ритму та темпу, а також варіації гармонічної напруги. У музичних композиціях припливи та відпливи зазвичай передбачають чергування частин більшої інтенсивності з частинами меншої інтенсивності. Наприклад, музичний твір може починатися з тихого, безтурботного вступу («відплив»), поступово переходячи до кульмінаційної, інтенсивної частини («потік»), а потім повертаючись до більш приглушеного уривку. Ця концепція є фундаментальною для музичної композиції та виконання, оскільки вона допомагає створити контраст, форму та драматичне враження у творі. Вміле маніпулювання припливами та відпливами може посилити загальний емоційний вплив музики та захопити слухача від початку до кінця.

Отже, музика та емоції взаємопов'язані і взаємозалежні. Вони обоє надають можливість виразити себе та відчутти щось глибше, допомагаючи нам розуміти себе та світ навколо нас краще.

РОЗДІЛ II

ЕМПЕРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ ЛЮДИНИ ПІД ВПЛИВОМ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ

2.1. Обґрунтування методів дослідження та особливостей вибірки

Дослідження емоційного стану людини під впливом музичних композицій слід починати з розуміння контексту, у якому учасник знаходиться, тобто визначення статі та віку та яка саме людина приймає участь або ж її особистісні особливості. Для кращого аналізу нами була використана методика на визначення типу темпераменту Г. Айзенка. Ця методика базується на двох основних вимірах темпераменту: екстраверсії та невротизму, на основі цих двох вимірів можуть бути визначені різні типи темпераменту, такі як екстравертований, інтровертований, стабільний, нестабільний тощо. Результати тесту можуть допомогти передбачити, як особа може реагувати на соціальні ситуації, стресові події та зміни в навколишньому середовищі, а також вказати на рівень суспільності, емоційної стабільності, енергійності тощо. Проте, яке має відношення тип темпераменту людини до її музичних вподобань у своїй науковій статті під назвою *Correlation Between Music Preference and Personality Types* [6] або Кореляція між музичними вподобання та типом особистості описали Мер Фалсвел та Свіджа Дас, що вивели певні тенденції поведінки, наприклад, люди з високим рівнем екстраверсії можуть виявляти більшу схильність до енергійних та ритмічних жанрів музики, таких як поп, рок або танцювальна музика, яка відображає їхній енергійний та активний стиль життя. З іншого боку, люди з високим рівнем невротизму можуть віддавати перевагу спокійній та заспокійливій музиці, яка допомагає зняти стрес та заспокоїти їхні емоції.

Повертаючись до важливості використання методики Ганса Айзенка, треба поглибитись у історію, що описують Фалсвел та Дас, а саме, що основна ідея про зв'язок між музикою та особистістю належить Реймону Кеттеллу. Він був переконаний, що люди мають численні загальні риси,

притаманні всім, але кожна людина також має свої унікальні особливості. Кеттелл був передовиком у створенні факторного аналізу, який спонукало до розробки тесту 16 PF, що дозволяв перевіряти людей за 16 ознаками. Ці ознаки дозволяли визначати конкретні аспекти особистості. Ці стратегії були використані як уривок для аналізу іншими теоретиками якості Гансом Айзенком. Подібно до Кеттелла, Айзенк також заінтригував визначення особистості. Використовуючи техніку Кеттелла для формування якості тесту 16 PF, Айзенк розширює опитування для покращення оцінки (Schultz and Schultz, 2013). Він і його дружина створюють тести опитувань у своєму дослідженні, щоб визначити особистість ще гостріше. Вони склали «Опис особистості Айзенка», який залежав від 3 вимірювань ідентичності: - «Екстраверсія, невротизм і психотизм». Отже, використавши методику визначень типу темпераменту Г. Айзенка, можна проаналізувати, що опитування здатне допомогти в розумінні психологічних механізмів, які лежать в основі індивідуальних вподобань у музиці.

Перед демонстрацією учасникам музичних уривків, що допомагають визначити емоційний стан, респондентам був також запропонована анкета, що визначає їх музичні вподобання, з метою оцінки їх подальших реакцій на певні музичні композиції, що нами були представлені. Music Preference Questionnaire (MPQ-R) або анкета на визначення музичних вподобань дозволяє зібрати інформацію про те, який жанр музики вподобається респондентам, а також про їхні улюблених музичних виконавців, пісні та альбоми. Оригінальна версія MPQ була розроблена Сімоном Хейкоком та Еріком Кемпбеллом. Однак MPQ-R є оновленою версією, яка була вдосконалена й уточнена для кращого вимірювання музичних вподобань. MPQ-R зазвичай містить набір питань або стверджень, на які респондент повинен відповісти, оцінюючи свої вподобання за певними параметрами. Наприклад, це може бути шкала від "зовсім не подобається" до "дуже подобається", або шкала від "абсолютно не слухаю" до "часто слухаю". Деякі питання анкети можуть стосуватися таких аспектів, як: жанри музики,

виконавці та групи, способи слухання, емоційна реакція на музику. Отже, MPQ-R може бути корисним інструментом для дослідження музичних вподобань та їх впливу на різні аспекти життя людини, включаючи її емоційний стан, стиль життя та соціальну взаємодію.

Останньою і важливою частиною дослідження є прослуховування музичних композицій, завдяки яким можна прослідкувати зміну емоційного стану в залежності від зміни настрою музики та певному упорядкуванню з метою створення контрасту та різноплановості творів. Серед представлених музичних уривків присутні знайомі популярні українцям твори у різних музичних жанрах, серед них є: поп, рок, хіп-хоп, класична музика, театральнo-музичний твір, фольклор, електронна музика, напрямлення New Age, джаз. Знайомі кожному уривки були взяті задля створення ефекту причетності та вивільненню більшого спектру емоцій, завдяки можливим присутнім асоціаціям, що можуть виникнути у респондента. Респондентам пропонується прослухати музичну композиції та прослідкувати, як змінюється їх емоційний стан за опитувальником The Positive and Negative Affect Schedule, PANAS або Шкала позитивного та негативного впливу, що дозволяє виміряти загальний емоційний стан, розділяючи його на позитивні та негативні аспекти. Досліджуваному демонструється музичні уривки та анкета з 20 емоціями до кожного, 10 з яких у шкалі позиціонуються як позитивні та 10 як негативні. Позитивний афект включає такі емоції, як радість, захоплення, позитивний настрій, ентузіазм тощо. Негативний афект охоплює такі емоції, як сум, роздратування, тривога, стрес, злість тощо. Учасникам дослідження пропонується оцінити, наскільки вони відчують кожну з цих емоцій, використовуючи шкалу від 1 (відсутність емоції) до 5 (дуже сильна емоція). Positive and Negative Affect Schedule (PANAS) була розроблена психологом Дейвідом Уотсоном і колегами. Перша версія шкали була опублікована в 1988 році у статті "Development and Validation of Brief Measures of Positive and Negative Affect: The PANAS Scales" (Розвиток та валідація коротких шкал позитивного та негативного афекту: Шкали

PANAS). Згодом були розроблені різні варіації та модифікації цієї шкали для різних дослідницьких та клінічних потреб. Отже, PANAS допомагає встановити зв'язок між музичними вподобаннями та емоційним станом людини. За цією методикою оцінювання емоційних станів, учасникам були представлені такі музикальні композиції: «NAHABA – GLASS», «Mykola Lysenko. Ukrainian Suite: No. 1. Prelude», «NOKTURNAL MORTUM Ukraina live», «ТНМК - Зроби мені хіп хоп», «Енґа - Orinoco Flow», «Ой, віє вітер, віє буйний - cossack song», «schmalgauzen - blood&wine», «Mykola Leontovych - Smert'», «Намалюй Мені Ніч», «Martin Garrix – Animals», «Скрябін - Місця Щасливих Людей».

Головною метою емпіричного дослідження було проаналізувати співвідношення особистості респондента, його музичних вподобань та реакції на запропоновані музичні композиції.

Загальна кількість людей, що прийняли участь у опитуванні сягає 46 осіб, проте враховуючи особливість методики Ганса Айзенка на визначення типу темпераменту особистості, можна побачити важливе уточнення, що вказується на початку оцінювання результатів. Айзенк виводить шкалу, що перевіряє об'єктивність відповідей за допомогою певних питань всередині опитування. Шкала неправди показує готовність людини правдиво відповідати на запропоновані питання, показує чи вміє респондент об'єктивно оцінювати себе та бажання або небажання показувати себе справжнього, незалежного або залежного від очікувань соціуму через прагнення дати соціально бажаний варіант. Для кожної людини є нормою 4 неправдиві відповіді. Серед загальної кількості, 15 респондентів набрали перевищену кількість балів норми, що зазначає Айзенк та нами було прийнято рішення не включати їх у подальший аналіз. Отже, кінцева кількість «якісної» вибірки становить 31 респондент, серед яких 77,4% є жінки, тобто 24 особи та 22,6% є чоловіки або 7 осіб. У опитуванні 15 респондентів знаходяться у проміжку 14-18 років, проміжок 19-25 років займають 15 осіб, 26-35 років має одна особа.

2.2. Аналіз результатів емпіричного дослідження за обраною темою

Аналізуючи данні респондентів за методикою Ганса Айзенка на визначення типу темпераменту, до першої групи, що позиціонується як екстраверсія відноситься 41,9% респондентів, тобто 13 осіб, до другої групи з найменуванням інтроверсія 58,1% або 18 осіб. Третя група, що характеризується шкалою невротизму становить 74,2% , тобто 23 особи притаманні до групи невротиків.

У розділі дослідження типології особистості Г. Айзенк дає визначення для кожної групи. I група (типовий екстраверт) орієнтована на навколишній світ. Вони товариські, чутливі, життєрадісні і впевнені у собі, здатні приймати лідерські ролі. Зазвичай у них багато друзів, оптимістичний настрій і доброзичливе ставлення до оточуючих. Завдяки гнучкості своєї поведінки вони легко укладаються в спілкування з різними людьми, але іноді можуть бути запальними та імпульсивними. Ці люди зазвичай добре справляються з професіями, де потрібно багато спілкуватися з іншими, але можуть досягти успіху і в інших галузях. II група (типовий інтроверт) фіксує свої інтереси на внутрішньому світі. Вони спокійні, розсудливі і обачливі, завжди контролюють свої дії і мають раціональний підхід до життя. Їхні вчинки завжди обдумані. Вони не особливо товариські, часто замкнуті, але миролюбні. Ці люди мають невеликий коло друзів і часто виявляють соціальну пасивність. Вони віддають перевагу читанню книг і краще себе почувують у ролі співробітників, які працюють з технікою або природою, а ніж у взаємодії з іншими людьми. Робота з іншими вимагає від них значних зусиль. III група (типовий невротик) характеризується емоційною нестабільністю. Вони легко збуджуються і відрізняються частими змінами настрою. Їм властива висока чутливість, примхливість і нерішучість. Ці люди мають схильність до песимізму.

За притаманністю до першої або другої групи у комбінації з або не з третьою, можна визначити тип темпераменту особистості. Згідно даних дослідження нами було виявлено, що 15 осіб мають меланхолічний тип

темпераменту, 8 особам притаманний холеричний тип темпераменту, 3 флегматичний та 5 сангвінічний.

Переходячи до другої частини дослідження нами було прийнято рішення виділити дві вибірки за віком, щоб визначити, яким музичним жанрам вони віддають перевагу, скільки часу витрачають на прослуховування упродовж дня та з якою метою слухають музику. Приналежність до певних вікових груп можуть впливати і на музичні вподобання, є конкретні відмінності між підлітками (14-18 років) та молоддю (19-25) років. Це стосується експериментування та формування ідентичності, соціального впливу та взаємодії й розвитку музичного смаку. У віці 14-18 років підлітки часто експериментують з різними музичними жанрами і стилями в пошуках своєї власної ідентичності. Вони можуть слухати музику, яка відображає їхні емоції та взаємодію з оточуючим середовищем. В той час як молодь зазвичай вже сформували деякі основні музичні уподобання, але можуть почати розширювати свій музичний горизонт, вивчаючи нові жанри або виконавців. Вони можуть більше враховувати власний особистісний розвиток та індивідуальні цінності. Також, оточуюче середовище, таке як друзі, рідні, шкільні та позашкільні групи, може мати великий вплив на музичні вподобання підлітків. Вони можуть слухати музику, яка популярна серед їхніх ровесників або має певну соціальну цінність. Проте щодо молоді, люди у цьому віці можуть бути менш залежні від соціального впливу і мати більше автономії у своєму музичному виборі. Вони можуть більше слухати музику згідно з власними інтересами і поглядами. Розвиток музичного смаку у підлітків може бути менш стійким і змінюватися швидше під впливом нових трендів або мод. Підлітки можуть активно відкривати для себе нову музику та впливи. Говорячи про молодь, вони можуть розвивати більш стабільний музичний смак, заснований на власних досвіді, цінностях і інтересах. Можуть більш удосконалено оцінювати якість музики та віддалятися від поверхневих трендів.

Спершу треба відмітити, що за даними, які надали респонденти, можна помітити тенденцію у виборі музичних композицій. Опитувальник Music Preference Questionnaire (MPQ-R) має запитання «Яка ваша улюблена музика/музична група та до якого музичного стилю ви б її віднесли?», де підлітки показали розмаїття у музикальних вподобаннях, серед яких більшу прихильність віддали жанрам, таким як Rock/Gothic rock/Industrial Rock/Indie Rock та Metal/Trash Metal/Metal Core/Black Metal, електронна та експериментальна музика, що набрали більшу кількість балів, проте не менш важливими жанрами у їх переліку є: Pop, Jazz, Hip-Hop, Post Punk, фольклорна музика, реп, New Wave, Progressive, етно-рок та фолк-рок, Post Grange та K-Pop. Все це показує важливість для підлітків експериментувати та шукати самих себе, відкриватись до нового. В той час, як серед молоді можна виділити лише Pop, як головний жанр прихильності, згадується також: Rock, Trash Metal/Metal Rock, Jazz, фольклорна та ентомузика, R&B, K-Pop, реп й Gospel. Що демонструє більш стабільну картину, яка має властивість розширюватись згідно певним обставин, що стають на шляху молоді людини.

Беручи до уваги питання «Якому із зазначених музичних стилів Ви віддаєте перевагу?», де респондентам пропонується визначити за п'ятибальною шкалою кожен жанр. Серед підлітків найвищим показником за середнім значенням усіх досліджуваних у цій групі є Rock, що становить 3,8, далі класична музика – 3,1 та Heavy Metal – 2,9. В той же час, музичні вподобання молоді відрізняються тим, що найвищим показником посягає Jazz/Blues – 3,1, Pop та Soul/Funk – 2,9; 2,86, що є середнім числом Hip-Hop. Середнє значення питання «Наскільки важлива музика у вашому житті?» у обох групах майже не має різниці, серед підлітків – 4,4, серед молоді – 4,2.

Також автором було запропоновано поділитися, з якою метою опитуванні слухають музику, яка також оцінюється за п'ятибальною шкалою, він виділяє такі цільові: «Релаксація», «Щоб активізуватися», «Щоб відволіктися», «Щоб знизити агресію», «Щоб краще працювати», «Щоб

викликати певні почуття», «Проти нудьги», «Проти самотності», «Через музику».

Для аналізу можна скористатися статистичними методами, такими як обчислення середніх значень, що допоможе з'ясувати значущість кожної з мети для досліджуваного. Найбільше уваги може бути приділено показнику, який має найвище середнє значення, оскільки він вказує на найбільш поширену мотивацію використання музики серед респондентів цієї вікової групи. Далі можна проаналізувати решту показників у порядку зменшення середніх значень для з'ясування їхньої важливості в очах респондентів. Це допоможе встановити, які функції музики є найбільш значущими для даної вікової групи та може слугувати основою для подальших висновків про їх музичні уподобання та мотивації.

Дивлячись на середнє значення показників усіх респондентів групи 14-18 років, спершу вони виділяють «Через музику», далі «Щоб відволіктися», «Щоб викликати певні почуття», «Проти нудьги», «Проти самотності», «Щоб активізуватися», «Щоб краще працювати», «Релаксація», «Щоб знизити агресію». Респонденти групи 18-25 показали такі результати: спочатку «Через музику», далі «Щоб активізуватися», «Релаксація», «Щоб викликати почуття», «Щоб відволіктися», «Проти нудьги», «Проти самотності», «Щоб знизити агресію».

Отже, можна зробити висновок, для групи 14-18 років найважливішими мотивами використання музики є: "Через музику", "Щоб відволіктися", "Щоб викликати певні почуття" та "Проти нудьги". Ці мотиви можуть вказувати на те, що для підлітків музика є способом виявлення власних емоцій, релаксації та уникнення нудьги або стресу. У групі 18-25 років переважають такі мотиви як "Через музику", "Щоб активізуватися", "Релаксація" та "Щоб викликати почуття". Це може свідчити про те, що для молодих дорослих музика є не лише засобом виявлення емоцій, але і стимулом для активності та розвитку, а також способом розслаблення. Зауважимо, що для обох груп найменшою мотивацією використання музики є "Щоб знизити агресію", що

може свідчити про меншу поширеність цього мотиву серед обох вікових груп.

Останньою та головною частиною досліджування було прослідкувати зміну емоційного стану респондентів під впливом музичних уривків, враховуючи особистісні властивості опитуваних, тобто тип темпераменту та їх музичні вподобання. Згідно з методикою Г. Айзенка, якщо ми поділимо загальну кількість респондентів на чотири групи – холерики, меланхоліки, сангвініки, флегматики, а загальну кількість емоційних станів за Positive and Negative Affect Schedule (PANAS) на дві категорії – позитивні та негативні, таким чином можна продемонструвати повну картину, який емоційний стан домінує у певній групі залежно кожного музикального уривку за допомогою частотного аналізу. Нами були виведені середні арифметичні значення кожного емоційного стану та показані у вигляді гістограми, де позначка «№» відповідає музичним композиціям, що були представлені учасникам. «NAHABA – GLASS» - №1, «Mykola Lysenko. Ukrainian Suite: No. 1. Prelude» - №2, «NOKTURNAL MORTUM Ukraina live» - №3, «ТНМК - Зроби мені хіп хоп» - №4, «Enya - Orinoco Flow» - №5, «Ой, віє вітер, віє буйний - cossack song» - №6, «schmalgauzen - blood&wine» - №7, «Mykola Leontovych - Smert'» - №8, «Намалюй Мені Ніч» - №9, «Martin Garrix – Animals» - №10, «Скрябін - Місця Щасливих Людей» - №11.

Серед респондентів холеричного типу темпераменту у категорії позитивних емоцій, у першому музичному уривку «Зацікавленість» має найвищий показник серед інших, а «Уподобана» та «Захопливість» слугують допоміжними. У другій музичній композиції домінує «Зацікавленість», а допоміжній їй є «Захопливість». Пісня №3 показує домінанта також «Зацікавленість», де «Захопливість», «Відчуття сили» та «Енергійність» є супутніми. У №4 «Зацікавленість» є первинною, а «Уподобана» вторинною. №5 показує «Зацікавленість» та «Уподобана», як домінуючими над іншими, де «Захопливість» слугує допоміжною. Пісня №6 виділяє «Захопливість», як основним емоційним станом у групі позитивних емоцій, а «Уподобана» й

«Відчуття сили» помічними. №7 головним «Захопливість», допоміжним «Зацікавленість». Домінуючим у №8 є «Зацікавленість», «Уподобана» є додатковим. №9 показує теж саму картину, головне – «Зацікавленість», допоміжне – «Уподобана». №10 «Енергійність» займає найвищу точку, а «Зацікавленість» і «Уподобана» посередню. Через пісню №11 передують «Зацікавленість» та «Уподобана», проте «Захопливість» є підтримуючим.

Отже, домінуючими емоційними станами у категорії позитивних емоцій респондентів холеричного типу темпераменту є: №1 «Зацікавленість»; №2 «Зацікавленість»; №3 «Зацікавленість»; №4 «Зацікавленість»; №5 «Зацікавленість» та «Уподобана»; №6 «Захопливість»; №7 «Захопливість»; №8 «Зацікавленість»; №9 «Зацікавленість»; №10 «Енергійність»; №11 «Зацікавленість» та «Уподобана».

Оцінюючи домінуючі емоційні стани холеричного типу темпераменту у категорії негативних, вимальовується така картина. У першому уривку «Дратівливість» має найвищий ступінь, після чого респонденти показали «Розчарування» допоміжним. У другому «Засмученість» та «Сором» мають однакову силу домінуючості та «Занепокоєння» йде далі після них. У третій музичній композиції передують «Ворожість», в той час як «Розчарування», «Страх», «Дратівливість», «Нервозність» та «Наляканість» не дуже відрізняються від неї. У четвертому уривку учасники відмітили «Розчарування», «Дратівливість» та «Сором», як первинними, де «Засмученість», «Відчуття провини», «Ворожість» та «Нервозність» є вторинними. У п'ятій пісні найвищий показник серед інших має «Дратівливість» та лиш з малою відмінністю посідають «Страх», «Ворожість», «Сором», «Нервозність», «Занепокоєння», «Наляканість». №6 показує головним негативним емоційним станом серед досліджуваних холеричного типу темпераменту – «Страх», а «Занепокоєння» допоміжним. №7 продемонстрував «Страх» домінуючим, а «Наляканість» підтримуючим. Пісня №8 висуває на перший план «Занепокоєння» й «Наляканість», а «Страх» йде після них. «Наляканість» домінує у пісні №9, а «Засмученість»,

«Відчуття провини», «Страх», «Нервозність» і «Занепокоєння» - посередні. Десятий музичний уривок показує палітру домінуючих емоцій, такі як «Страх», «Ворожість» та «Наляканість», хоча «Розчарування» та «Занепокоєння» є також важливими до уваги. Останній уривок під номером одинадцять висуває «Засмученість» на перший план, а «Відчуття провини» на другий.

Отже, домінантними емоційними станами у категорії негативних емоцій респондентів холеричного типу темпераменту є: №1 – «Дратівливість»; №2 – «Засмученість», «Сором»; №3 – «Ворожість»; №4 – «Розчарування», «Дратівливість», «Сором»; №5 – «Дратівливість»; №6 – «Страх»; №7 – «Страх»; №8 – «Занепокоєння», «Наляканість»; №9 – «Наляканість»; №10 – «Страх», «Ворожість», «Наляканість»; №11 – «Засмученість».

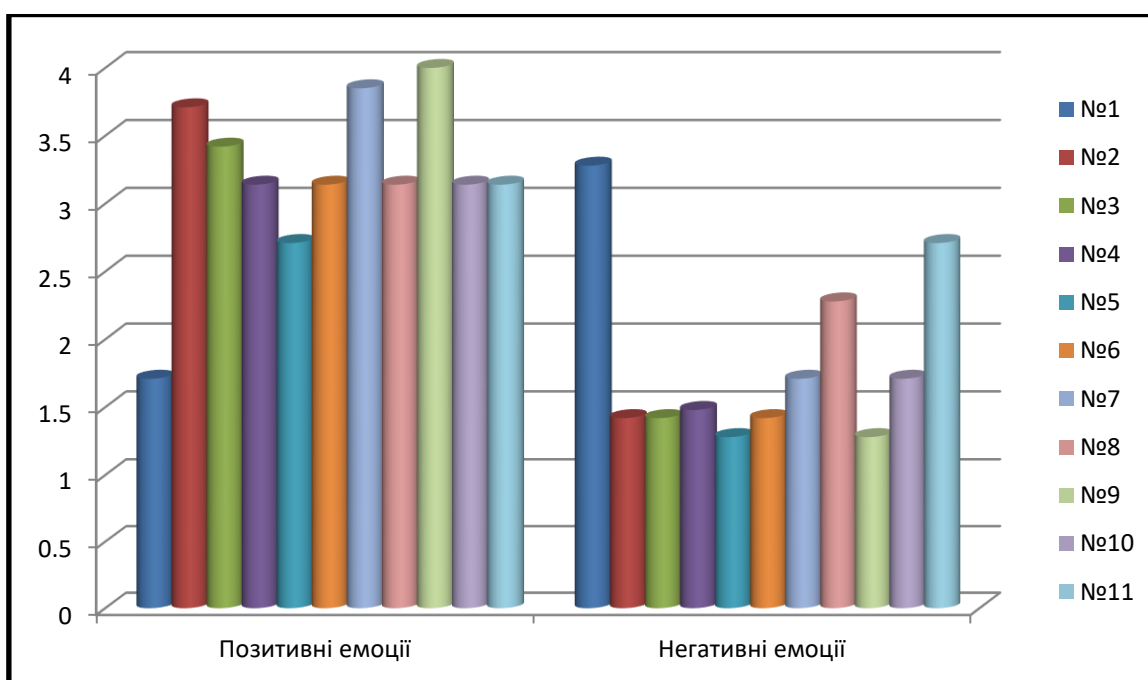

Рис. 2.1. Частотний аналіз емоційних станів респондентів холеричного типу темпераменту

Серед респондентів меланхолічного типу темпераменту у категорії позитивних емоцій, у першій музичній композиції «Зацікавленість» має домінантну роль, а «Захопливість» та «Уподобана» допоміжну. У другій – «Зацікавленість», далі «Уподобана». №3 показує «Зацікавленість» - первинною,

«Енергійність» - вторинною. №4 демонструє «Зацікавленість» як домінантним емоційним станом, а «Захопливість», «Уподобана» та «Енергійність» - допоміжними. У п'ятій пісні «Зацікавленість» посідає перше місце, а «Захопливість» друге. №6 «Уподобана» - домінантний емоційний стан, «Зацікавленість» та «Захопливість» - допоміжний. У №7 «Зацікавленість» - первинна, «Уподобана» - вторинна. Пісня №8 показує «Зацікавленість» головною, далі йде «Уподобана» й «Уважність». У дев'ятому музичному уривку переважає «Зацікавленість», трохи менше за значенням є «Захопливість». Десята музична композиція також відображає «Зацікавленість» як найвищу, а «Енергійність» ледве менше. №11 відображає «Зацікавленість» домінантну, а «Уподобана» допоміжну.

Отже, домінантними емоційними станами у категорії позитивних емоцій респондентів меланхолічного типу темпераменту є: №1 – «Зацікавленість»; №2 – «Зацікавленість»; №3 – «Зацікавленість»; №4 – «Зацікавленість»; №5 – «Зацікавленість»; №6 – «Уподобана»; №7 – «Зацікавленість»; №8 – «Зацікавленість»; №9 – «Зацікавленість»; №10 – «Зацікавленість»; №11 – «Зацікавленість».

Аналізуючи домінантні емоційні стани у категорії негативних емоцій серед респондентів меланхолічного типу темпераменту, у першому музичному уривку виділяється «Розчарування», далі «Засмученість». У другому «Засмученість» передує більше, ніж «Занепокоєння». У третьому ми можемо побачити «Розчарування» як головним емоційним станом, далі «Занепокоєння». №4 показує «Розчарування» та «Сором», після «Дратівливість». У пісні №5 прослідковується «Засмучення», після «Занепокоєння». «Засмученість» передує у музикальній композиції №6, після чого можна побачити «Занепокоєння» допоміжним. Щодо №7, домінантними емоційними станами є «Засмученість» й «Занепокоєння», проте «Розчарування», «Відчуття провини» та «Страх» виступають допоміжними. №8 розкриває «Засмученість» найвищим показником, де «Занепокоєння» лиш на меншу частину відрізняється. №9 має ту ж саму ситуацію,

«Засмученість» - доміантний, «Занепокоєння» - допоміжний. У десятій музичній композиції передує «Дратівливість», ніж «Розчарування». №11 демонструє на перший план «Засмученість», а далі «Занепокоєння».

Отже, доміантними емоційними станами у категорії негативних емоцій респондентів меланхолічного типу темпераменту є: №1 – «Розчарування»; №2 – «Засмученість»; №3 – «Розчарування»; №4 – «Розчарування», «Сором»; №5 – «Засмученість»; №6 – «Засмученість»; №7 – «Засмученість», «Занепокоєння»; №8 – «Засмученість»; №9 – «Засмученість»; №10 – «Дратівливість»; №11 – «Засмученість».

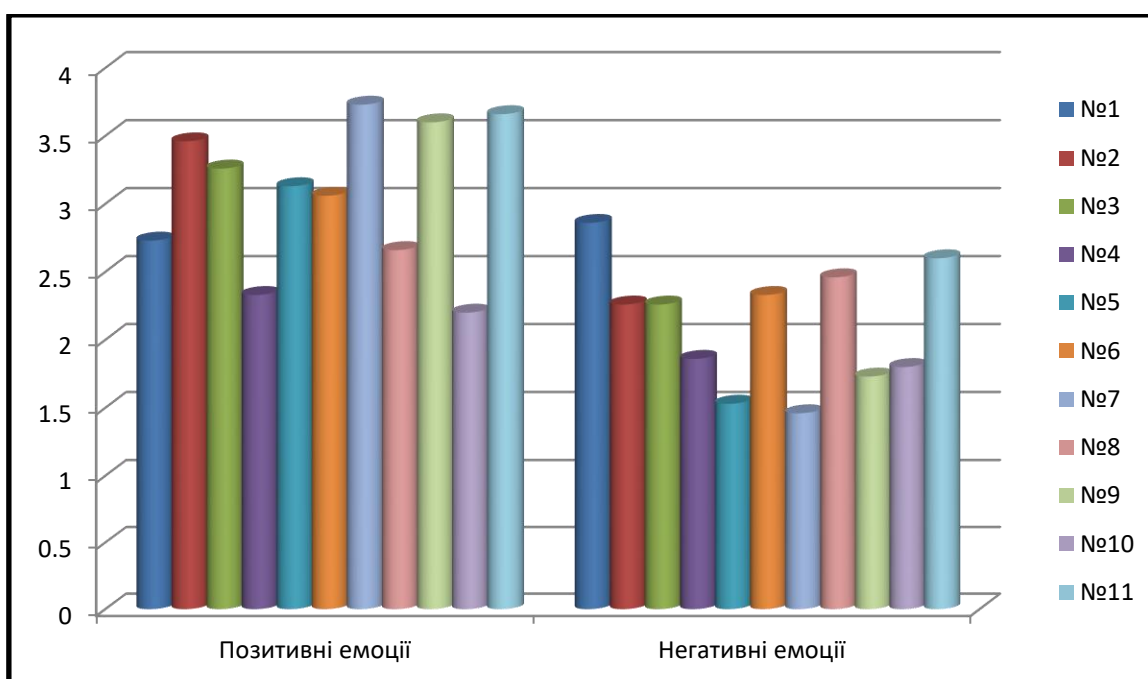

Рис. 2.2. Частотний аналіз емоційних станів респондентів меланхолічного типу темпераменту

Проаналізуємо емоційні стани у категорії позитивних емоцій респондентів сангвінічного типу темпераменту. Серед них, у першому музичному уривку, переважають «Відчуття натхнення» та «Енергійність», де «Зацікавленість», «Захопливість», «Рішучість» й «Уважність» мають трохи інший менший показник. №2 демонструє «Захопливість» головним, а «Зацікавленість», «Уподобана» та «Відчуття натхнення» є допоміжними. №3 «Зацікавленість» - первинне, «Рішучість» та «Енергійність» - вторинні. Музикальна композиція №4 показує «Зацікавленість» доміантним

емоційним станом, а «Захопливість», «Уподобба» та «Рішучість» поміжними. У №5 «Уподобба» переважає більше, ніж «Відчуття натхнення». У №6 респонденти виділяють більше «Уподобба», ніж «Відчуття гордості», а у №7 «Зацікавленість» та «Захопливість». №8 учасники пропонують звернути увагу на «Уподобба» та «Відчуття натхнення», проте не забути про «Уважність». У №9 доміантними виступають «Уподобба» й «Відчуття натхнення», а «Зацікавленість» допоміжним. У №10 передре «Енергійність» більше, ніж «Зацікавленість». А у №11 важливість припадає на «Уподобба», далі «Захопливість» та «Відчуття гордості».

Отже, доміантними емоційними станами у категорії позитивних емоцій респондентів сангвінічного типу темпераменту є: №1 – «Відчуття натхнення», «Енергійність»; №2 – «Захопливість»; №3 – «Зацікавленість»; №4 – «Зацікавленість»; №5 – «Уподобба»; №6 – «Уподобба»; №7 – «Зацікавленість», «Захопливість»; №8 – «Уподобба», «Відчуття натхнення»; №9 – «Уподобба», «Відчуття натхнення»; №10 – «Енергійність»; №11 – «Уподобба».

Візьмемо до уваги емоційні стани у категорії негативних емоцій респондентів сангвінічного типу темпераменту. Перший уривок висуває на перший план «Розчарування», далі «Дратівливість». У другому навпаки, «Дратівливість» має більше значення за «Засмучення», «Розчарування», «Сором» та «Занепокоєння». У №3 передре «Розчарування» та «Дратівливість», ніж «Сором». У №4 респонденти відмітили головним «Сором», а далі «Наляканість». П'ятій музикальній композиції підходить більш для висловлювання «Страх» та «Дратівливість», де меншими слугують «Розчарування» й «Занепокоєння». Щодо №6 це «Засмученість», проте також має місце бути «Страх» та «Наляканість». У №7 «Наляканість» є первинним, а «Засмученість» - вторинним. Аналогічним виглядом є №8. Проте для №9 характерним залишається «Засмучення», і менш «Розчарування», «Дратівливість» і «Занепокоєння». До №10 можна побачити весь спектр, що пропонує PANAS щодо негативних емоцій, проте головними з них є

«Дратівливість», «Нервозність» та «Занепокоєння», всі інші є допоміжними. У останньому музичному уривку №11 є «Засмучення» домінантним, а «Нервозність» та «Наляканість» посередніми.

Отже, домінантними емоційними станами у категорії негативних емоцій респондентів сангвінічного типу темпераменту є: №1 – «Розчарування»; №2 – «Дратівливість»; №3 – «Розчарування», «Дратівливість»; №4 – «Сором»; №5 – «Страх», «Дратівливість»; №6 – «Засмученість»; №7 – «Наляканість»; №8 – «Наляканість»; №9 – «Засмученість»; №10 – «Дратівливість», «Нервозність», «Занепокоєння»; №11 – «Засмучення».

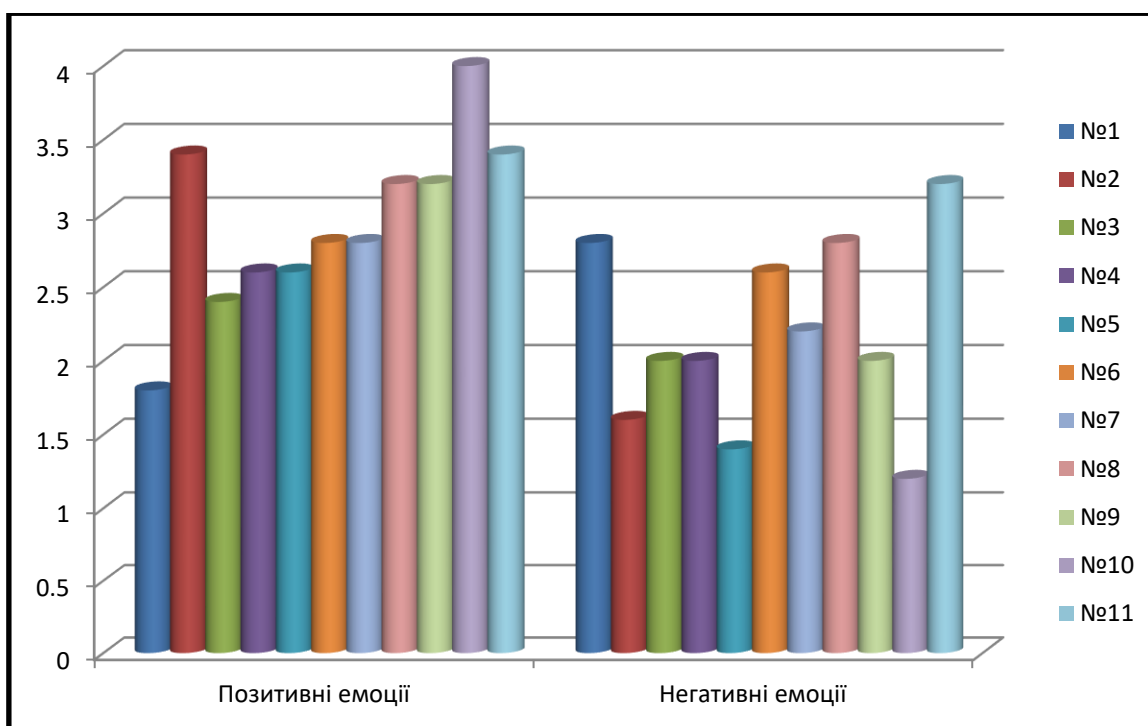

Рис. 2.3. Частотний аналіз емоційних станів респондентів сангвінічного типу темпераменту

Приділимо час аналізу емоційних станів у категорії позитивних емоцій респондентів флегматичного типу темпераменту. Треба зауважити, що спектр вираження емоцій може здаватися надто розширеним, що має пояснення у малій кількості респондентів у даній групі, яка становить лише 3 особи.

У першому музичному уривку доміантними емоційними станами за середніми значеннями учасників можна вважати «Захоплення», «Відчуття сили», «Уподобання», «Відчуття готовності» та «Енергійність». У другому «Захопливість», де «Відчуття натхнення» та «Уважність» - допоміжні. «Зацікавленість» також передує у пісні №3, проте «Відчуття натхнення» та «Енергійність» займають другорядні ролі. У №4 «Зацікавленість» та «Енергійність» - первинні, а всі інші емоційні стани в цій категорії – вторинні. №5 виділяє найвищим показником «Зацікавленість», а «Уподобання» після неї. №6 показує, що «Зацікавленість», «Захоплення», «Уподобання» й «Відчуття гордості» є головними, проте також «Відчуття сили» і «Уважність» не сильно відстають від них. «Зацікавленість» доміантне у №7, проте все інші, що представлені у цій категорії емоцій є допоміжними. У №8 майже аналогічна ситуація, тільки до «Зацікавленість» ще додається «Уважність». №9 виділяє лише «Зацікавленість», як №10 та №11. Допоміжними для №9 є всі інші, для №10 – «Захопливість» та «Енергійність», а для №11 – «Захопливість».

Отже, доміантними емоційними станами у категорії позитивних емоцій респондентів флегматичного типу темпераменту є: №1 – «Захопливість», «Відчуття сили», «Уподобання», «Відчуття готовності», «Енергійність»; №2 – «Зацікавленість»; №3 – «Зацікавленість»; №4 – «Зацікавленість», «Енергійність»; №5 – «Зацікавленість»; №6 – «Зацікавленість», «Захопливість», «Уподобання», «Відчуття гордості»; №7 – «Зацікавленість»; №8 – «Зацікавленість», «Уважність»; №9 – «Зацікавленість»; №10 – «Зацікавленість»; №11 – «Зацікавленість».

Серед респондентів флегматичного типу темпераменту у категорії негативних емоцій, у першому уривку прослідковується доміантними «Дратівливість» та «Сором», де «Розчарування», «Нервозність» та «Занепокоєння» є допоміжними. У другому це «Дратівливість» та «Занепокоєння». У №3 доміантним виступає «Розчарування», де після «Дратівливість». У №4 первинним є «Розчарування» та «Сором», а

вторинним – «Ворожість», «Нервозність» й «Занепокоєння». Домінантним у п'ятій композиції є «Ворожість», а всі інші представлені в цій категорії – допоміжними. Твір №6 демонструє «Засмученість» у головній ролі, де «Страх» та «Занепокоєння» у другорядній. «Засмученість» та «Дратівливість» характерні для пісні №7, проте також до уваги можна взяти «Сором». №8 ілюструє «Засмученість», «Розчарування», «Ворожість» й «Дратівливість» доміантними. У №9 це «Засмученість», №10 – «Дратівливість», №11 – «Засмученість», де допоміжними для кожних цих уривків є майже всі представлені емоційні стани з цієї категорії.

Отже, доміантними емоційними станами у категорії негативних емоцій респондентів флегматичного типу темпераменту є: №1 – «Дратівливість», «Сором»; №2 – «Дратівливість», «Занепокоєння»; №3 – «Розчарування»; №4 – «Розчарування», «Сором»; №5 – «Ворожість»; №6 – «Засмученість»; №7 – «Засмученість», «Дратівливість»; №8 – «Засмученість», «Розчарування», «Ворожість», «Дратівливість»; №9 – «Засмученість»; №10 – «Дратівливість»; №11 – «Засмученість».

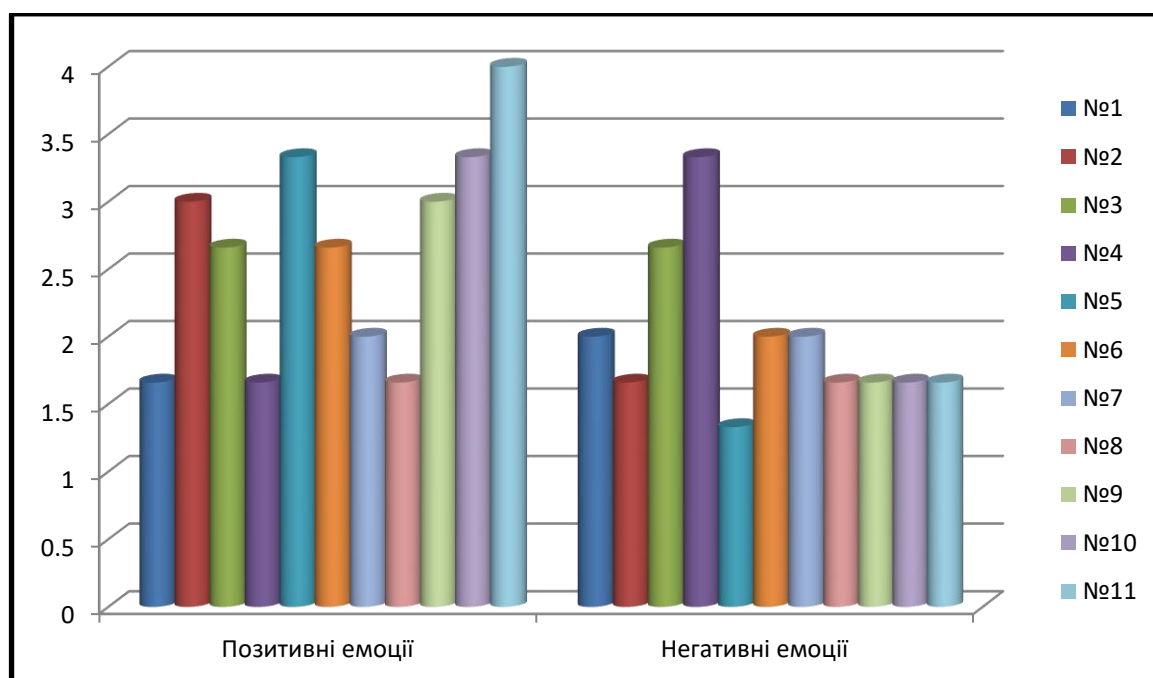

Рис. 2.4. Частотний аналіз емоційних станів респондентів флегматичного типу темпераменту

Звідси, беручи до уваги всі представлені дані респондентів чотирьох типів темпераменту, можна зробити такі висновки.

У позитивних емоціях, респонденти холеричного типу темпераменту демонструють високий рівень зацікавленості у музиці. Це може вказувати на їхній активний підхід до музичного сприйняття та бажання досліджувати нові музичні напрямки. Різноманітність домінуючих та допоміжних емоцій вказує на те, що музика може викликати різні емоційні відгуки у респондентів і підкреслює індивідуальний характер їхнього сприйняття музики. Підвищений рівень захопленості у деяких музичних композиціях може вказувати на їхню потужну та динамічну природу, яка може викликати інтенсивні емоційні реакції. "Уподобана" виступає як допоміжна емоція у багатьох музичних композиціях, що може вказувати на залучення особистих смаків та вподобань у сприйнятті музики. Також, виявлено високу домінантність деяких негативних емоцій, зокрема, дратівливості, розчарування, засмученості та страху. Це може свідчити про те, що респонденти цього типу темпераменту можуть бути схильними до вираження негативних емоцій у різних ситуаціях. Виділення страху та занепокоєння як домінуючих негативних емоцій у деяких композиціях може свідчити про їхню важливість у сприйнятті музики респондентами даного типу темпераменту.

"Зацікавленість" виявляється як домінуючий емоційний стан у багатьох музичних композиціях, що може свідчити про високий рівень інтересу та захоплення музикою серед респондентів меланхолічного типу. "Захопливість" та "Уподобана" відображаються як допоміжні емоційні стани у багатьох випадках, що може підкреслити їхню роль у підтримці або поглибленні позитивних емоцій. У респондентів меланхолічного типу темпераменту у ситуаціях прослуховування музики спостерігається високий рівень зацікавленості, з відображенням цієї емоції як основної домінуючої у багатьох випадках. Виділення розчарування та засмученості як домінуючих емоційних станів у багатьох музичних уривках свідчить про їхню значущість

у формуванні негативного емоційного досвіду у респондентів меланхолічного типу, де також занепокоєння виступає як допоміжний емоційний стан у багатьох випадках, підкреслюючи його роль як додаткового компонента. Можна зробити висновок, що респонденти меланхолічного типу темпераменту у ситуаціях прослуховування музики можуть виявляти різноманітність негативних емоційних станів, з розчаруванням та засмученістю як основними домінуючими емоціями.

У багатьох музичних уривках спостерігається переважання емоційних станів, таких як "Відчуття натхнення" та "Енергійність", що свідчить про високий рівень позитивних емоцій у респондентів сангвінічного типу. "Захопливість" та "Уподобана" також виявляються важливими емоційними станами, хоча вони можуть мати менший показник порівняно з "Відчуттям натхнення" та "Енергійністю". "Зацікавленість" та "Рішучість" також можуть виявитися важливими емоційними станами у деяких музичних уривках, що підкреслює їхню роль у формуванні позитивного емоційного досвіду. Водночас, респонденти мають різні негативні емоційні реакції на різні музичні уривки, наприклад, у деяких випадках переважає "Розчарування" та "Дратівливість", у інших - "Засмученість" чи "Страх".

Різні музичні композиції викликають різні емоційні реакції серед респондентів, проте можна помітити певні емоційні константи, такі як "Зацікавленість", яка присутня у більшості випадків у флегматичного типу темпераменту. Навіть серед невеликої кількості респондентів можна помітити різноманітність емоційних реакцій на різні музичні уривки. Можна побачити, що деякі емоційні стани, такі як "Зацікавленість" та "Захоплення", виявляються домінантними у більшості музичних уривків для даної категорії респондентів. Важливим виділити, що характерним для флегматичного типу темпераменту може бути більше спокійний та збалансований підхід до емоційних реакцій, що може відобразитися у менш виражених емоційних станах порівняно з іншими типами темпераменту.

Слідовно, аналіз емоційних реакцій на музику в контексті типів темпераменту може сприяти кращому розумінню впливу музики на психічне здоров'я та емоційний стан людини.

ВИСНОВКИ

Виявлено, що особистість та музичні вподобання мають вплив на емоційний стан людини. Аналізуючи відповіді респондентів, поділяючи вибірку на дві частини завдяки різниці у віці, що додає ґрунтовності у розумінні контексту вибору певних жанрів, можна побачити, що домінантними емоційними станами холеричного типу темпераменту виступають «Зацікавленість» та «Дратівливість», «Сором», «Страх». Що може свідчити про те, що холеричні люди, які мають схильність до емоційних вибухів та енергійності, часто виявляють великий інтерес до різних аспектів життя і можуть швидко виявляти емоції у відповідь на негативні або стресові ситуації. Вони схильні до вибору важкого й легкого року, та електронної музики, що показує схильність до незалежності, агресивності або потреби в самовираженні; може викликати емоції, пов'язані з енергією, емоційною відстороненістю або сприяти релаксації, задумливості чи підвищенню настрою. Домінантними емоційними станами меланхолічного типу темпераменту є «Зацікавленість» та «Засмученість», що демонструє їхній інтелектуальний інтерес та здатність до відчуття глибоких та інтенсивних емоцій; на спроможність емпатії та співчуття до інших, це може зробити їх більш чутливими до потреб і почуттів оточуючих. Засмученість може свідчити про їхню тенденцію до поглибленого саморозгляду та вразливості до негативних емоційних станів; тривога може бути присутня внаслідок їхньої великої чутливості, а нерішучість може виникати внаслідок глибоких роздумів та переживань, які супроводжують їхню тенденцію до самоаналізу. Мають закономірність у вподобаннях до фольклорної та класичної музики, попу і легкого року, що свідчить про схильність до різних музичних жанрів залежно від настрою, який має паттерн нестабільності та варіації, в залежності від різних факторів та обставин. Передуючими емоційними станами сангвінічного типу темпераменту встановлено «Уподобана» та «Дратівливість», що показує як «Уподобана» може бути виражена у сангвініків через високий рівень емоційної вразливості, тоді

як «Дратівливість» може свідчити про швидку зміну настрою або чутливість до негативних впливів. Для них притаманно більш жвава, енергійна або радісна музика, такі як джаз, соул, латина, поп та електронна музика. Для сангвініків важливо мати можливість виразити свої емоції та почуття, музика з жвавими ритмами та позитивною атмосферою може допомогти їм відчувати себе виразніше та відвертіше. Вони часто цінують соціальність та спілкування. Жвава та енергійна музика може стимулювати їх до взаємодії з іншими та позитивного сприйняття оточуючого середовища. Домінантними емоційними станами флегматичного типу темпераменту виражаються «Зацікавленість» та «Засмучення». Флегматики, як правило, проявляють велику ретельність у своїх діях та аналітичність у своєму мисленні. Зацікавленість у музиці може вказувати на їхню здатність досліджувати та розуміти музичні композиції на глибшому рівні, демонструє стриманість та спокій, потребу в спокої та розслабленні, а також в змозі контролювати свої емоції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зуєва Анастасія. Парадокс смутку: чому ми любимо слухати сумну музику, 24 Листопада, 2023 URL: <https://klepkainfo.com/psychichne-zdorovyaparadoks-smutku-chomu-my-lyubymo-sluhaty-sumnu-muzyku.html>
2. Панчик О. Цитати про музику, красиві і зі змістом URL: <https://citaty.com.ua/tsytaty-pro-muzyku-krasyvi-i-zi-zmistom/>
3. Шерер, KR; Zentner, MR (2001). «Емоційні ефекти музики: правила постановки». Музика та емоції: теорія та дослідження : 361–387.
4. Ashby, Arved, ed. 2004. The Pleasure of Modernist Music: Listening, Meaning, Intention, Ideology. Eastman Studies in Music 29. Rochester, New York
5. Bonneville-Roussy, Arielle; Rentfrow, Peter J.; Xu, Man K.; Potter, Jeff (2013). "Music through the ages: Trends in musical engagement and preferences from adolescence through middle adulthood". Journal of Personality and Social Psychology. 105 (4): 703–717.
6. Correlation Between Music Preference and Personality Types. Mehr Phalswal, Ms. Sreeja Das. The International Journal of Indian Psychology URL: <https://ijip.in/wp-content/uploads/2023/01/18.01.180.20221004.pdf>
7. Creech A., Doland A. Hodges, Hallam S. Routledge International Handbook of Music Psychology in Education and the Community. New York, 2021.
8. Diana Deutsch. The Psychology of Music. London, 1999. p. 786
9. Daniela Petrušić .The Cultural Impact of Music on Society with a Special Emphasis on Consumerism. New Challenges to Education: Lessons from Around the World BCES Conference Books, 2021, Volume 19. Sofia: Bulgarian Comparative Education Society URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED614071.pdf>
10. Davies, S. (2005). "Artistic Expression and the Hard Case of Pure Music", in: Kieran, M. (Ed.), Contemporary Debates in Aesthetics and the Philosophy of Art: 179-91.
11. Encyclopædia Britannica 15th edition (1974)

12. Hargreaves, D. J. & North, A. C. (1997): *The Social Psychology of Music*. Oxford: Oxford University Press
13. Merriam-Webster: America's Most Trusted Dictionary URL: <https://www.merriam-webster.com/>
14. McCown, William; Keiser, Ross; Mulhearn, Shea; Williamson, David (1997). "The role of personality and gender in preference for exaggerated bass in music". *Personality and Individual Differences*. 23 (4): 543–547.
15. McDermott, Josh; Schultz, Alan (July 13, 2016). "Indifference to dissonance in native Amazonians reveals cultural variation in music perception". *Nature*. 535 (7613): 547–550.
16. North, Adrian; Hargreaves, David (1995). "Subjective complexity, familiarity, and liking for popular music". *Psychomusicology*. **14** (1–2): 77–93.
17. North, Hargreaves, & O'Neill, 2000; Tarrant et al., 2000
18. Naumann E., Frederick Arthur Gore Ouseley Sir (1923). *The History of Music: Vol. 2*, Berlin. p. 298
19. *Oxford Handbook of Music Psychology*. Edited by Susan Hallam, Ian Cross and Michael Thaut. Chapter 12: Emotional responses to music. Patrik N. Juslin, 2011. p. 600
20. Pedro Murino Almeida. *Beyond Music Theory: Reference Manual*, 2020. p. 295
21. Rentfrow, P. J., Goldberg, L. R., & Levitin, D. J. (2011). The structure of musical preferences: A five-factor model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 100, 1139–1157.
22. Rentfrow, P. J., & Gosling, S. D. (2003). The Do Re Mi's of everyday life: The structure and personality correlates of music preferences. *Journal of personality and social psychology*, 84, 1236- 1256
23. Schafer, R. Murray. 1996. "Music and the Soundscape", in *Classic Essays on Twentieth-Century Music: A Continuing Symposium*, edited by Richard Kostelanetz and Joseph Darby, with Matthew Santa, pp. 221-231 New York

24. Schäfer, Thomas; Mehlhorn, Claudia (29 April 2017). "Can personality traits predict musical style preferences? A meta-analysis". *Personality and Individual Differences*. 116: 265–273.
25. Schellenberg, Glen E.; Mankarious, Monika (October 2012). "Music training and emotion comprehension in childhood". *Emotion*. 12 (5): 887–891.
26. Stupacher, Jan; Wood, Guilherme (July 2018). "Effects of cultural background and musical preference on affective social entrainment with music". 438–441.
27. Supicic I. *Music in Society: A Guide to the Sociology of Music*. No. 4. New York, 1985. 470
28. *The Concise Oxford Dictionary*. Allen, R. E., ed. 1992. Clarendon Press. Oxford: 781 URL: <https://www.oed.com/?tl=true>

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, Баранова Анна Сергіївна, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

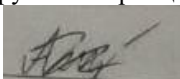
ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;
 - надавати згоду на:
 - безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
 - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
 - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
- надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
- не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
- своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
- не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
- підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
- поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
- не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
- відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
- запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
- не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
- не підроблювати документи;
- не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
- не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
- не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
- не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
- не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
- не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
- не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

29.09.2020

Анна Баранова

